

Fatma Ayhan

Gazi University, arifeulkulale@hotmail.com, Ankara-Turkey

<http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2017.12.3.3C01623>

**KEÇİLERDEN ELDE EDİLEN ALT LİFLERİN (KAŞMİRİN) ÜRÜN OLARAK SİİRT İLINE
VE ÜLKE EKONOMİSİNE KATKISI**

ÖZ

Sanayi devrimi ile Batı'da mekanik ve ardından otomatik tezgahlar ortaya çıkmış ve teknolojik üstünlükleri ile yüksek hızda ve kalitede kumaşlar üreterek el tezgahlarını önemsiz hale sokmuştur. Anadolu Türk el sanatlarının bölgesel özelliklerini taşıyan Siirt'in en önemli el sanatlarından biri olan "Siirt battaniyesi" yöresel tiftiğin kirman ile eğrilmesiyle ve elde edilen ipliklerin özel tezgahlarda dokunup çelik taraklarla tüylendirilerek şekil verilmesiyle oluşmaktadır. Hayvancılık çağdaş bir anlayışla değil, uzun yıllardır geleneksel yöntemlerle sürdürüldüğünden sektörün Siirt ve ülke ihracatına sağlayabileceği potansiyel katkının gerçekleştirilmesi büyük yatırımlar yapılmadığı sürece mümkün görülmemektedir. Bu çalışmada amacım; Siirt ekonomisinde önemli bir yeri olan hayvancılık sektörünün toplam istihdamına önemli bir katkısı olan tiftik keçisi yününün (kaşmirin) kumaş ve ürün olarak tasarlanıp ihracat yapılmasıyla il ve ülke ekonomisine büyük bir girdi kazandırmaktır.

Anahtar Kelime: Kaşmir, Tiftik Keçisi, Yün, Tasarım, Ekonomi

**OBTAINED FROM GOAT LOWER FIBERS (CASHMERE) PRODUCT AS A CONTRIBUTION
AND ECONOMY SİİRT**

ABSTARCT

Appeared with the industrial revolution in the West, after mechanical and automatic machines and high-speed technological superiority and render insignificant the hand looms producing quality fabrics. Anatolian Turkish handicrafts Siirt, one of the most important crafts bearing the regional characteristics "Siirt blanket" of local mohair yarn obtained by spinning and with splitters in touch with the steel comb tüylendirilerek bench consists of granting special way. Livestock is not a contemporary approach, for many years the realization of the potential contribution of traditional methods can provide Siirt and maintaining the country's export sector is not possible as long as it made large investments. My aim in this study; Livestock is an important place in Siirt economy sector, which is a significant contribution to total employment Angora goat wool (cashmere) fabric and the product are designed to gain a major input to the province and the country's economy by making exports.

Keywords: Cashmere, Angora Goat, Wool, Design, Economy

How to Cite:

Ayhan, F., (2017). Keçilerden Elde Edilen Alt Liflerin (Kaşmirin) Ürün Olarak Siirt İline ve Ülke Ekonomisine Katkısı, **Social Sciences (NWSASOS)**, 12(3):154-162, DOI:10.12739/NWSA.2017.12.3.3C0163

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

İnsanoğlunun korunma ve örtünme gereksinimine bağlı olarak ortaya çıkan dokuma sanatı insanlık tarihinin en eski sanatlarından biridir (Atalay, 1974). Dokuma sanatının ilk örneklerine taş devrinde rastlanmaktadır. Önceleri bitki liflerinin örülerek kullanılmasına karşın, taş devrinde kullanılmaya başlanan ilk tezgahlarda üretilen basit kumaşlar dokuma sanatının ilk örneklerini oluşturmaktadır (Özbel, 1952). Giyim ve ev tekstilinin ana unsurunu oluşturan dokuma sanatıdır. Türklerin dokumacılığı Orta Asya'da yünü ustalıklı ipliğe dönüştürüp renklendirilmesiyle başladığı bilinmektedir. Orta Asya'da M.S. 11. yüzyıla kadar Göktürk ve Hazar kültürleri hüküm sürmüştür. Bu kültürlerde dokuma sanatının önemli örneklerine rastlanmaktadır. Göçebe yaşamı süren Orta Asya kültürleri çadır, halı ve dokuma sanatlarını yaşamlarının vazgeçilmez bir parçası olarak kalmışlardır. Türk kumaşlarının kökeni konusunda literatürde çok kesin bilgiler bulunmamakla birlikte Doğu Türkistan'da Çin sınırında bulunan Budist mağaralarındaki resimlerinde Türk dokuma sanatının örneklerine rastlanmaktadır (Sözen, 1983). 1071 Malazgirt Savaşı'nda sonra Anadolu'ya gelen Türkler, burada çok uzun bir geçmişi olan dokuma sanatının, Asur'lulardan beri gelen bu büyük el sanatıyla karşılaşmışlar, bunu da kendi kültürleriyle özleştirmişlerdir. Dokuma Türklerinin Anadolu'yu yurt edinmesinden sonra gelişimini hızla sürdürerek çeşitli özellikler kazanmıştır. Toplumların gelişmelerine paralel olarak dokuma sanatıdır. Doğa koşullarına bağlı olarak ortaya çıkan üretim ilişkilerinin biçimlendiği el sanatları bilindiği gibi folklorik bir unsur olarak, süreç içinde gelişen ve yenilenen kültür değerleridir. İnsanoğlu her yeniçağda el sanatlarına farklı bir anlayış getirmiş, kendi kültürel ortamından doğan yeniliklerle zenginleştirilmiş ve günümüze ulaştırmıştır.

Günümüzde kendi sanatlarımız olarak yaşayan tek dal "Halk El Sanatları"dır denilebilir. Gelenekçi halk el sanatlarından en yaygın ve zengini şüphesiz dokumacılıktır. Bu sanat dalı, hem bir iş, hem bir uğraş hem de artistik bir çalışma olan el sanatlarının verilen ürün doğrultusunda çeşitli kategorileri bulunmaktadır. Gerek yapılan iş gerekse yapılan eşya için kullanılan bir tamlama olan el sanatlarının, sanatın yanı sıra ekonomik ve sosyal hayatta da daha geniş bir ifadeyle kültür içinde ayrı bir yeri vardır. Siirt battaniyesi olarak ünlene, ismini, şehrinden alan Siirt şairlerin deyimiyle beyaz kent, cas evleri sabatları (geçit) taş işçiliği ile kendine özgü bir mimarisi olan tarihi kent, muhteşem güzelliği ile Botan Vadisi, Ters Lale başta olmak üzere birçok endemik bitkinin yetiştirildiği özel şehir Siirt. Şehrin adının nereden ve nasıl geldiği konusunda ileri sürülen bir görüşe göre Keerr (Kaa'rat) kelimesinden türetildiği bununda Keldenice'de şehir anlamına geldiği düşünülmüştür. Süryani dilinde şehrin adı "Seerd" olarak geçer. Süryani dilinde şehrin adı "Seerd" olarak geçer. İslam kaynaklarında ise şehrin adı "istahri" olarak geçmiş Osmanlılarda ise Siird şeklinde yazılmıştır. Şehrin adı tarih süreci içinde sort, söört, sairt, siird, Siirt şekline dönüşmüştür (Beyaz kent Siirt, 2007). Anadolu Türk el sanatları bölgesel özelliklerini taşıyan Siirt'in en önemli el sanatlarından biri olan "Siirt Battaniyesi" yöresel tiftiğin kirman ile eğrilmesi ile elde edilen ipliklerin özel tezgahlarda (Resim 1-4) dokunup çelik taraklarla tüylendirilerek şekil verilmesiyle oluşur. Tezgahlarda dokunan el sanatı ürünü Siirt battaniyesinin hammaddesi olan tiftik keçilerinden kırılarak elde edilir (Resim 5-6-7-8) (Siirt, 2010).

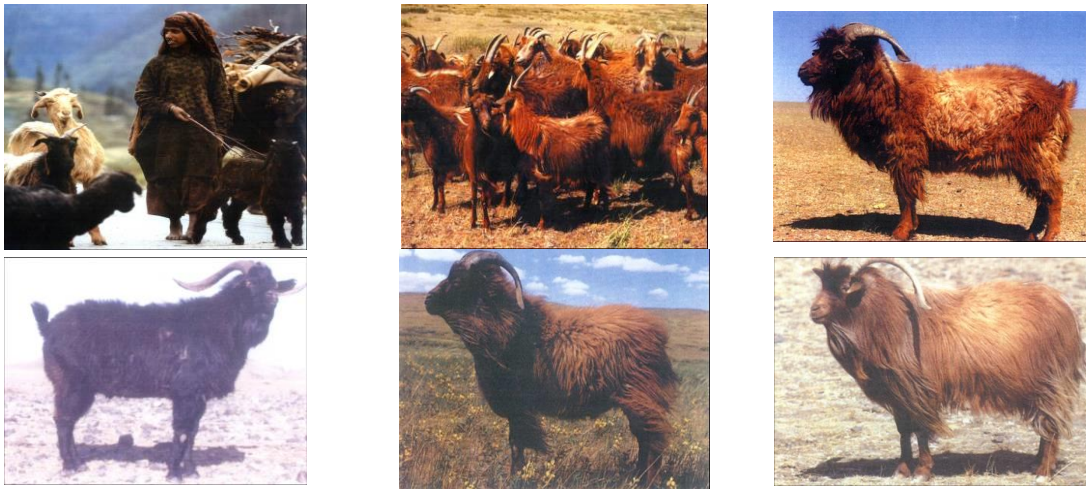

Resim 1. Tiftik ipinin boyanması ve işlenmesi süreci (F. Ayhan arşivi)
(a) İpliğin bükünü, b) Kurutulması c) Tezgaha alınması d) İşlenmesi
(Figure 1. Painting and processing process of mohair
(a) Twisting your yarn, b) Drying, c) Countertop retrieval,
d) Processing)

Resim 2. Tiftik keçisi ürünleri ev ve giysi örnekleri (F. Ayhan arşivi)
(Figure 2. Mohair products household and clothing samples)

Dünya tarihinde keçiler ve koyunlar büyük rol oynamıştır. Asya'daki mağara resimlerinde eski keçileri gösteren oyulmuş kayalar, çok yaygındır. Bu resimler Moğolistan ve Kırgızistan'da hediyeleşim tüm objelerde (keçi simgesi) ön plandadır (Ayhan, 2000). Özel tiftik keçisinin değerli yünü Kaşmir; Binlerce yıldan beri "yumuşak altın" adıyla ancak aristokratların vücudunu ısıtan kralların kumaşı olarak adlandırılan trend giysileri yapmak için kullanılan en iyi kumaş olarak bilinir (Umar, 1996). Kaşmirin tek kaynağı Kaşmir keçisidir. Bu keçi sürüleri bu cinsin yetiştirildiği çok az ülkeden biri olan Moğolistan'da çoğaltılmaktadır (Faser, mode 1992). Moğolistan'ın eşsiz mevsimsel iklimi kaşmir keçileri için en uygun ve tutarlı çevre koşullarını oluşturur. Tiftik keçisi bozkırların yünü diye de bilinmektedir. Tüyleri tarihten gelen bir üne sahiptir. Kaşmir keçi ailesindeki özel türdeki keçilerden elde edilir. Kaşmir keçisi güçlü ve çevik bir keçidir, dağlarda ve yüksek kesimlerde yaşar ve çok az yer (Tsedav, Tserenbat, 2000). Kaşmir keçilerinin dümdüz burunları ve alınları vardır, dışiside erkeğide sakallıdır. Kışın doğa şartları ağırlaştıkça ve mevsim uzadıkça kaşmir keçilerinin tüyleri güzel, parlak ve sağlıklı olur. Dünya'da Çin ve Moğolistan başta olmak üzere pek az sayıda ülkede yüksek ve serin yaylalarda yaşayan nadide kaşmir keçilerinin yılın sadece 3 ayında en soğuk dönemlerde soğuk iklim koşullarından korunmalarını sağlamak amacı oluşan asıl yünlerinin boyunlarının altından karınlarına kadar olan bölgede oluşan ikinci ipeksi yumuşacık yüne verilen addır. Bu ipeksi tabaka özel taraklar ile toplanır, ölü kıllar ayıklanır ve yöresel sularda yıkanır. Koyu kahveden beyaza kadar uzanan doğal renklerine göre ayırım yapılır ve 50 ayrı işlemden geçirilerek kaşmir bir kazağa ya da kumaşa dönüşür. Bir keçiden bir yılda en fazla 30-70gram kaşmir elde edilebilir. Bir kazak elde etmek için 4 ila 6 kaşmir keçisinin bir yıllık yününe ihtiyaç vardır. Kaşmir ipi yumuşaktır ve iyi bir kumaş kalitesi vardır. Himalayalar'da yetişen Kaşmir keçisinden elde edilen dünyanın en nadir bulunan ve en değerli ipliklerden biridir. İpliğe özelliğini veren de keçinin yaşadığı ortamın koşulları kaşmirin hafifliği ve yumuşaklığı ve ince dokusuna rağmen çok iyi ısıtması keçinin yüksek rakamlarda ve aşırı soğukta yetişmesinden geliyor. (Resim 9-55). Kaşmir aynı zamanda yalıtım özelliğine de sahip olan iplik türü, yani her iklim koşuluna uygun vücudun nefes almasına olanak sağladığı için yaz aylarında da rahatlıkla giyilebiliyor. Bunaltıcı olmayan bir ısı veriyor, ama terletmiyor (ATLAS, 2009).

Resim 3. Tiftik keçisi örnekleri (Atlas, 2009; F. Ayhan arşivi)
(Figure 3. Mohair case samples)

Resim 4. Moğolistan Orhun Köyü ve çevresi Tiftik keçisi çiftlikleri
(F. Ayhan arşivi, 2010)

(Figure 4. Orhun village of Mongolia and surrounding mohair farm)

Resim 5. Tiftik ipliğinden ürüne dönüşüm örnekleri
(Moğolistan Ulaanbator Gobi Fab.) (www.silkcashmire.com, F. Ayhan arşivi)

(Figure 5. Examples of conversion to product from mohair)

Kaşmir ipliğinin helezonik yapısı çok özeldir. İnsan vücudunun ısısını regüle ederek tenimizi en çok istediği sıcaklıkta tutarken üşüme ve terlemeyi engeller. Vücudun ani hava değişikliklerinden etkilenmesini önler. En kalın kaşmir kazak bile terletmez, sadece sıcak tutar. Çıplak tene giyilen tek üründür. Ten ile teması son derece zevklidir. Antialerjik özelliktedir. Dört mevsim giyilebilme özelliğine sahip tek üründür. Özenle kullanılan kaşmir normal koşullarda yaşam boyu kullanılabilir (www.silkcashmire.com). Siirt İli Koyun-Keçi Yetiştiriciliği Birliği Haziran 2010 verilerine bakıldığında 450 bin kişi küçükbaş hayvanı kayıt altına almış bulunmaktadır. Kayıt altına alınan hayvanların 50 bine yakını 3-6 aylık kuzu ve oğlakları kapsamaktadır. 2012 yılında 384.094 adet damızlık araç koyun ve keçi kayıt altına alınmıştır. Döküm (Tablo 1) de verilmiştir. Burada merkez olmak üzere tüm ilçelerin hayvan sayıları, Aydınlar, Baykan, Erüh, Kurtalan, Pervari ve Şirvan verilmiştir (Çelik, 2010).

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışmada, Siirt ekonomisinde önemli bir yeri olan hayvancılık sektörünün toplam istihdamına büyük katkısı olan tiftik keçisi yününün (Alt Liflerin, Kaşmirin) kumaş ve ürün olarak tasarlanıp ihracat yapılmasıyla il ve ülke ekonomisine büyük bir girdi kazandırılmasıdır.

3. MATERYAL VE METOT (MATERIAL AND METHOD)

Siirt ili damızlık koyun keçi yetiştiricileri birliğinin Tablo 1'de verilere göre koyun, keçi ve büyükbaş hayvan sayısı belirtilmiştir. Siirt ilindeki hayvan sayısı ve çalışma koşulları araştırılıp Moğolistan Gobi Fabrikasında dünya markasına dönüşen tiftiğin kendi ülkesindeki ekonomiye büyük katkısının yanı sıra Türk ekonomisinde de örnek alınması yönündeki bu çalışma Siirt ve Moğolistan'da araştırılarak tasarıma dönüştürülmesine çalışılmıştır (Gobi 2002 Kataloğu).

4. BULGULAR (FINDINGS)

Siirt'te 2012 yılı verilerine göre 154.831 adet keçi bulunmaktadır. Mevcut keçilerin 2-3 bin kadarı tiftik keçisi ırkıdır. 1995 yıllarına kadar Siirt'de 30 bine yakın tiftik keçisi bulunmaktaydı. Yanlış hayvan politikaları yaylaların yasak oluşu ve yem girdi maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle tiftik keçisi yetiştiricileri ellerindeki keçileri de satmışlardır. Siirt'te tiftik keçisi nesli bitmek üzeredir. Son 15 yılda tiftik tüketimi büyük bir hızla düştü. Tiftik ürünlerinin yerini petrol ürünleri aldı.

Oysaki Siirt il sanayisinin en önemli kalemi Siirt battaniye imalatçılığı hammaddesi bu tiftik keçilerinin tiftiğinden elde edilmektedir. Siirt battaniye imalatçıları hammaddeleri olan tiftiğe diğer illerden temin etmektedirler (Çelik, 2010).

Siirt'te bulunan 150 bin üzerindeki keçilerin ırkı kıl keçisi ırkıdır. Kıl keçilerinden elde edilen kıllar daha önceleri kıl çadırlarında kullanılmakta ve büyük rağbet görmekteydi. Ancak günümüzde keçilerden elde edilen kılları kendileri tarafından kullanılan kıl çadırların yapımında değerlendirmektedirler.

Keçi yetiştiriciliği daha çok göçer hayvancılığı şeklinde yapılmaktadır. Yazın laktasyon döneminde il dışında yüksek rakımlı yaylalarda yetiştiricilik yapmaktadırlar. Tiftik keçisinin azalmasıyla keçileri yetiştiren çobanlarda başka sektörlerle yönelme başlamıştır. Keçilerden elde edilen süt yaylalara peynir yapımında kullanılmaktadır. Dondurma imalatçıları için çok önemli bir hammadde

olan keçi sütü yeni yeni dondurma sektöründe de kullanılmaya başlamıştır (Baş, 2010).

Keçilerin ekonomik değerini yitirmesiyle çobanlık ve dokuma gibi alanlar da zarar görüyor.

Keçi sütü bebek mamalarında da çok önemli bir yer tutar, anne sütüne en yakın süttür. Keçilerden elde edilen etler yöre halkının damak zevkine uygun olduğu için il içerisinde pazarlanmakta ve değerlendirilmektedir.

Siirt'in ünlü büryan kebabının hammaddesi olarak oğlak eti kullanılmaktadır. Keçi eti iç pazarda büyük rağbet görmektedir.

Keçiler et-süt ve döl verimleri yüksek hayvanlardır. Ancak keçi yetiştiricilerinin instatif yetiştiricilik yapmamaları ve eğitim bilgi ve becerileri yetersiz olduğu için keçilere arzu edilen verim alınmamaktadır. Bu amaçla teorik ve uygulamalı olarak keçi yetiştiricilerinin eğitilmesi ile arzulanan verimlerin elde edilebileceği düşünülmelidir.

Tablo 1. Koyun, Keçi ve Büyükbaş hayvan sayısındaki kesim ve ödeme verileri (Siirt İli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiriciliği Birliği)
(Table 1. Sheep, goats and cattle are counted and paid)

İL		SİİRT										
Birlik Hesap No		(Haziran 2012 SİİRT)										
SNO	İl	İlçe	Üye Sayısı	Destekleyecek Koyun-Keçi (Baş) Sayısı		Toplam Hayvan Sayısı (Baş)	Toplam Tutar (TL)	Kesintiler		Ödenecek Net Tutar (TL)	Banka Kesintisi (TL)	Toplam Tutar (TL)
				Koyun	Keçi			İl Birlik Payı (%0,1) (TL)	Merkez Birlik Payı (%0,1) (TL)			
1	Siirt	Aydınlar	38	1767	2585	4352	43520.00	43.52	43.52	43432.96	87.04	43607.04
2	Siirt	Baykan	177	9239	7593	16832	168320.00	168.32	168.32	167983.36	336.64	168656.64
3	Siirt	Eruh	612	41005	27656	68661	686610.00	686.61	686.61	685236.78	1373.22	687983.22
4	Siirt	Kurtalan	625	45294	18140	63434	634340.00	634.34	634.34	633071.32	1268.68	635608.68
5	Siirt	Merkez	214	74247	15282	89529	895290.00	895.29	895.29	893499.42	1790.58	897080.58
6	Siirt	Pervari	996	26892	40798	67690	676900.00	676.90	676.90	675546.20	1353.80	678253.80
7	Siirt	Şirvan	645	30819	42777	73596	735960.00	735.96	735.96	734488.08	1471.92	737431.92
Genel Toplam			3307	229263	154831	384094	3840940.00	3840.94	3840.94	3833258.12	7681.88	3848621.88

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

- Türkiye genelinde yapılan el sanatları çalışmalarının bilinçsiz, plansız ve programsız olduğu acı bir gerçektir.
- Birçok ülkelerin el sanatları çalışmalarıyla hem geleneksel halk sanatlarını yaşattıkları, hem de bu sanatları geliştirdikleri yöre ve ülkelerinin ekonomik hayatını olumlu yönde etkiledikleri bir başka gerçektir.
- Siirt'in ve ülkenin kalkınması için çok büyük bir girdi olacak tiftik keçisi yününün (alt liflerin, kaşmirin) alanında planlama yatırım, kredilendirme gibi konularda yapılması elzemdir. Daha da önemlisi bunun bir devlet politikası olması gereklidir.
- Tika, köy işleri, kooperatifler, Kültür ve Turizm, Tarım Orman, Adalet, Milli Eğitim Sanayi, Teknoloji ve İç İşleri bakanlıkları Yükseköğül ve üniversitelerle koordineli çalışılmalıdır.
- Siirt'te öncelikle, tiftik keçisi yetiştiriciliği Meslek Yüksek Okulu kurulmalıdır.
- Keçiyi doğal otlarla beslemek çok zor, 2 yıl sonra gidenler geri gelmez. Keçi sayısı sınırlı olmalıdır.
- Keçi sayısının önlem alınmadan çok yüksek tutulması bilinmelidir.

- Keçilere bakabilecek aile sayıları öncelik 50.000'ler halinde beslenmesi ve dönüşümü yapılmalıdır (Yıldırım, 2010). Aksi takdirde yem ithali zorunlu hale getirebilir ve çevre çok zarar görebilir. Sayı kademe kademe yükseltilmelidir.
- Yöre çok önemli endemik bitkilere sahip bu göz önünde tutulmalıdır.
- Yerel yaşamlarını bozmadan o yaşamın sağlanması, gereklidir.
- Moğolistan 1.505.500km² yüzölçümü ile Türkiye'nin 2 kat toprağına sahip nüfusu 2.959 milyon civarındadır (2015 verilerine).
- Moğolistan ekonomisinde hala önemli bir yeri olan hayvancılık sektörü toplam istihdamın yaklaşık %50sine sahip, olmakla birlikte GSYİM'nin %35'ini karşılamaktadır. Toplam ihracatın rakamları içinde hayvancılık sektörünün payında ancak %15 lere yaklaştığı göz önüne alınırsa büyük çoğunluğu göçebe olarak hayvancılıkla uğraşanların elde ettiği yün (kaşmir) satıldığı görülmektedir (Ayhan, 2002).
- Kaşmir milli hasılaya %15 katıcı, ülkenin ihracın %10 katıcı ve ülke bütçesine yüzde %5 katkısı nedeniyle Moğolistan ihracat endüstrisi için değerli bir kaynaktır.
- Moğolistan miktar olarak dünyanın ikinci büyük kaşmir üreticisidir. Çin'i takip eder.
- 10 fabrika ABD, İtalya, İngiltere, Japonya ve Çin'den gelen yatırımlarla kurulmuştur. Bu fabrikalar her yıl bir milyondan fazla süeter ve 300 binden fazla da dokuma üretir.
- Moğolistan kaşmir ürünlerinin %80 ini ABD Avrupa ve Japonya'da pazarlara satılır.
- Ürün dizaynı ve kalitesinin sonucunda milli hasılayı arttırmaya devam eder.
- Kaşmir ile ülke ekonomisine büyük girdi sağlayan ekonominin can damarı olan Gobi, kaşmir üretim fabrikası, Moğolistan'daki modern kaşmir üretim tesislerinin bir öncüsüdür. Dünyadaki en iyi beş kaşmir üreticisinden biridir. Ülkede 20'ye yakın kaşmir fabrikası vardır (Resim 21).
- Gobi, ABD, Güneydoğu Asya ve Batı Avrupa'ya yeni pazarların açılmasına da öncülük etmiştir.
- Siirt'te bu planlamayı ve çalışacak ekibin Gobi ve diğer kaşmir fabrikalarını Moğolistan'da görmesi ve incelemesi gerekmektedir. Gobi kaşmir fabrikası ürünlerini çok büyük miktarlarda pazarlamaktadır. İhracatta en büyük alıcısı, Kanada, Amerika, İngiltere, Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Türkmenistan, Rusya, Japonya-Korea, Çin, Nepal ve Hindistan'dır. Buralarda şubelerini açarak ülke ekonomisine çok büyük bir girdi sağlamaktadır (Ayhan, 2000).
- Kaşmirden; üst giyim, manto, palto, kaban, mont, hırka, süveter, ceket, kazak, şal, şapka, eldiven, bere, iç giyim, çorap, fanila yapılabilir (Resim 21-53). Ev tekstili: Battaniye, yastık, koltuk, şal, kırlent, yatak örtüsü yapılır.
- Uzun ömürlü bir malzeme olan kaşmir, doğru bakıldığı takdirde yıllarca giyilebilir.
- Ayrıca keçinin sütü, eti, peyniri, derisi de değerlendirilmelidir.
- Keçi sütü anne sütüne en yakın süttür.
- En sağlıklı peynir keçi peyniridir.
- Derisi en kaliteli yumuşak ayakkabı yapımında kullanılır.
- Siirt'te mevcut kullanılan tezgahlardan şık bir Siirt battaniyesi müzesi açılması gerekmektedir.

- Tiftik keçisi park ve bahçelerde de yerini almalıdır.
- Siirt'in sembolü tiftik keçisi olmalıdır. Bu bir yarışma ile logosu yapılmalıdır (Resim 54-55).
- Siirt hediyeelik eşyada kendi öz objesi olan tiftik keçisi örnekli, buzdolabı magneti, tepsi, tabak, fincan, masa örtüsü, oyuncak gibi çeşitli objelere de tasarlanarak turizm'de ayrı bir gelir kaynağı olmalıdır. İskoçya bunu çok güzel yapıyor (Ayhan, 2005).

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Ayhan, F., (2000). Moğolistan Araştırma Notları.
- Ayhan, F., (2002). Moğolistan Araştırma Notları.
- Ayhan, F., (2005). İskoçya Araştırma Notları 2005.
- Atalay F., (1974). "Türk Kumaşları" Sanat Dünyamız, 1 Mayıs ss:12-19, İstanbul.
- ATLAS; Aylık Coğrafya ve Keşif Dergisi Tiftik Keçisi Bozkırların yünü s. 195.s. 22 Haziran 2009.
- Beyaz Kent Siirt Siirt Valiliği Yayınları No: 08 Mayıs, 2007.
- Faser, Kost bare, moda nobb copyright "cashmere" 1992 s. 12-46.
- Gobi carparation Khon - ulul district-6 ulaçobator 52 Mongol.
- UMAR, Leyla, Skylife; Turkish Airlines, The softGold of (Yumuşak Altın) s.31-34 Şubat, 1996.
- Özbel, K., (2010). Eski Türk Kumaş Adları ss:13-18 1952. İstanbul
- Siirt Üniversitesi, Siirt ve Yöresi El Sanatları Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, 2010.
- SÖZEN, Metin, "Tarihsel Gelişimi içinde Türk Sanatı, (İstanbul, Anadolu Bankası Kütür Yayınları S 78, 1983, İstanbul.
- TSEDEV, Khrshigiargol, Tserenbat Sedvanchig. "Magnificent Cashmere" A look into the luxuri ous clothing fiber of Mongolia, 2000, ss. 24-86
- Yrd. Doç. Dr. Feriha Yıldırım, Gazi Üniversitesi Ekoloji - Biyoloji, Ankara
- Ali Baş, Siirt ili damızlık koyun keçi yetiştiricileri birliği (Güreş Cad. Özerap, No: 6 Siirt)
- Beşir Çelik, Siirt Üniversitesi, Siirt ve Yöresi el sanatları araştırma ve uygulama merkezi yayını 2010.
- www.silkcashmire.com
- **Kaynak Kişi**
- M. Sıdık Aydın, Veteriner (Siirt) (2012)